

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o priložnostih in izzivih evropske kinematografije v digitalni dobi

(COM(2010) 487 konč.)

(2011/C 248/25)

Poročevalec: **Mircea Eugen BURADA**

Evropska komisija je 24. septembra 2010 sklenila, da v skladu s členom 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o priložnostih in izzivih evropske kinematografije v digitalni dobi

COM(2010) 487 konč.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 24. maja 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 472. plenarnem zasedanju 15. in 16. junija 2011 (seja z dne 15. junija) s 142 glasovi za, 1 glasom proti in 9 vzdržanimi glasovi.

Moto

„Evropa mora biti svetovni akter, nikakor pa ne sme biti podizvajalec globalizacije.“⁽¹⁾

PREAMBULA

„Evropska kinematografija ima pomembno vlogo pri oblikovanju evropskih identitet, ki je v ospredju evropske agende za kulturo.“

Ta stavek, ki ga je Komisija zapisala na začetku svojega sporočila, je odlična izjava o nameri, saj že takoj poudari dejansko razsežnost tega vprašanja in nas opozori na njegov izjemen pomen za uspešnost izziva Evropske unije, kot so si jo zamislili njeni ustanovitelji. Kultura in vse, kar jo sestavlja – v tem primeru zlasti kinematografija – je glavni nosilec komunikacije, solidarnosti, demokracije in zlasti evropske kohezije. Kinematografijo, ki bi jo lahko označili kot pravi *Holy Grail* (sveti gral) obstoja, je treba zaščititi in obravnavati z veliko politično in strateško pozornostjo. Digitalizacija kinematografije nudi priložnost, ki je ne smemo zamuditi, da evropski kinematografiji podelimo glavno vlogo prenašalca idej, ki presegajo meje zavestnega, obenem pa je tudi edinstvena priložnost (ki jo je torej treba izkoristiti), da Evropska unija dobi potrebne instrumente za to, da se v EU zajamči kohezija z oblikovanjem evropskih identitet. To ambicijo lahko uresničita le umetnost na splošno in zlasti kinematografska umetnost. V gospodarskem smislu ta pobuda potrebuje PRORAČUN, velikanski finančni prispevek, brez katerega utegne biti prihodnost Unije – pravega, babilonskega stolpa 27 držav – ogrožena zaradi občutljivih tem, povezanih z identitetami različnih držav članic.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Pri obravnavani zadevi gre za zapleteno, občutljivo, resno, ampak tudi in predvsem politično vprašanje:

— ZAPLETENO, zaradi kulturne raznovrstnosti evropskih identitet;

— OBČUTLJIVO, saj bodo vse države članice, ki so ponosne na bogastvo in raznolikost svoje nacionalne kinematografske dediščine, to novo fazo spremljale z veliko zadržanosti, celo skepse;

— RESNO, ker na evropski ravni ni dejanske strategije in pričakovanih rezultatov, kar dolgoročno lahko ogrozi prizadevanja za krepitev EU z oblikovanjem in usklajevanjem evropskih identitet;

— POLITIČNO: če je kinematografija kot posebno kulturno dejanje v začetku veljala za razvedrilo, je sčasoma pridobila nov, večplasten pomen: zdaj je moralna podpora, komunikacijsko orodje, zgodovinski odtis, izraz podzavesti, sredstvo za propagando itd.

1.2 Odbor priporoča vsem nosilcem odločanja, ki skrbijo za prihodnost tega edinstvenega projekta na svetu, naj ukrepajo z zadržanostjo in se izogonejo pasti kulturološko črnogledih primerjav, kot so „ameriška kinematografija je najmočnejša“, „gledalci imajo raje ameriške filme“ ipd. Konkurenca mora biti kot adrenalin za evropsko digitalno kinematografijo. Gledalci imajo radi, če se z njimi komunicira, če se jih očara, prepriča, ponudi spektakel, če se jih povabi, naj sedejo v kinodvorano, v katero pridejo z lastnimi idejami oziroma iz katere bi morali

⁽¹⁾ Srečanje predsednika Staffana NILSSONA in evropskega komisarja Michela BARNIERA 6. januarja 2011.

oditi z idejami, ki so jih dobili prek platna. To je ključ do uspeha. Zato priporočamo, da se vsa potrebna prizadevanja (samozaupanje, odločnost, evropska ambicija) takoj usmerijo v iskanje ustreznih sredstev in finančnih virov točno za to, da se zajamči uspeh tega politično-kulturnega orodja, ki je nedvomno eden od temeljev uspeha izziva evropskega povezovanja.

1.3 Ta dejanska digitalna revolucija evropske kinematografije bo s spreminjanjem programov, standardov in pravil, ki jih prinaša, pretresla zlasti miroljubno rutino številnih akterjev v tem sektorju in od njih zahtevala nov okvir dela, nov ritem življenja in zlasti večji proračun. Predstavlja nov izziv, ki pa ga spremlja nevarnost, da izginejo številna mala in srednje velika podjetja, kar Komisija dobro pojasni v svojem sporočilu. Odbor se zavzema za vsako koristno posredovanje Evropske unije in ga podpira. Meni tudi, da si je nedvomno treba prizadevati za ohranitev malih kinematografov tako na podeželskih območjih kot v velikih mestih, ki so tako pomembni za socialno kohezijo, ter tudi nišo umetniške in eksperimentalne kinematografije.

1.4 Orjaški inovacijski korak naprej je nujen za prihodnost EU, pomembne sestavine evropske kulture, trdnega mostu med ljudmi in kulturami Evropske unije, ki jim omogoča, da se srečujejo, se bolje spoznajo in odkrivajo, in jim po potrebi morda celo razkriva, da lahko živijo skupaj v razumevanju, spoštovanju in – zakaj ne – občudovanju: digitalna kinematografija je znanilka bolj družabnega, bolj konkurenčnega in manj potratnega življenja.

1.5 Odbor podpira vzpostavitev posebnega, jasnega in trdnega pravnega okvira na evropski ravni. Države članice se morajo posebej potruditi, da bi se v kinodvorane vrnili milijoni gledalcev, ki so jih zapustili. Treba se je zavedati bistvenega vidika: danes je ogled filma v kinodvorani postal razkošje, ogled DVD-ja na sistemu za domači kino (z nepogrešljivim plazemskim zaslonom) pa je del vsakdanjega udobja.

1.6 To vprašanje moramo obravnavati ob zavedanju, da so informacijske in komunikacijske tehnologije – nove tehnologije, informacije v realnem času in neposredno komuniciranje brez jezikovnih meja – izjemno koristne za razširjanje tako različnih kulturnih in ustvarjalnih vrednot Evrope brez meja in po nižji ceni. Ljudem s težavami z vidom ali sluhom obenem zagotavljajo večjo dosegljivost.

1.7 Vendar pa ni mogoče uresničiti ničesar trdnega ali trajnega, če Evropska unija ne bo zagotovila finančnih sredstev, nujnih za praktično izvajanje in ustrezno podporo temu edinstvenemu večkulturnemu projektu na svetu. Slabo upravljanje tega programa bo nedvomno prineslo stroške, ki jih mali kinematografi, nekatere kategorije poklicev iz tega sektorja in zlasti

gledalci, naša glavna tarča, težko prenesejo. Ker glede državne podpore ne obstaja enoten pristop, ki bi ustrezal vsem evropskim državam in regijam, EESO poudarja, da je treba do zadostne mere financirati digitalizacijo malih kinematografov, zlasti na podeželju, pa tudi v velikih mestih. Treba bi bilo uporabiti strukturne sklade, doseči ustrezno sofinanciranje države in zagotoviti, da je jamstveni sklad za produkcijo MEDIA bolj dosegljiv za predvajalce. Vendar pa glede državne pomoči ne sme biti enega samega pristopa, ki bi veljal za vse evropske države in regije: vsaka država ali regija mora imeti proste roke pri oblikovanju sistema, ki ustreza sedanjim trgom.

1.8 Priporočamo, da se prehod na digitalno tehnologijo, ki se bo zagotovo zgodil v naslednjih letih, izkoristi za digitalizacijo kinematografskih arhivov – tako dokumentarcev in arhivskih slik kot filmskih klasik – da prihodnji rodovi ne bodo prikrajšani za ta bogat rudnik evropske kinematografije in da bo mogoče zlahka priti do te produkcije.

1.9 Sporočilo se zelo ozko osredotoča na digitalizacijo kinematografov in ne na evropsko kinematografijo in avdiovizualno politiko v digitalnem svetu. Digitalizacija je zapleten proces, ki bistveno presega zgolj zamenjavo opreme. Če naj evropska kinematografija postane pomemben strateški element *Evropske digitalne agende*, bo potreben bolj integriran pristop, v katerem bi se upoštevali ne samo tehnološki in industrijski vidiki, ampak tudi kulturna vprašanja in cilji – ustvarjanje. Dostop do digitalne kinematografije, bodisi za razvedrilo ali informiranje, mora postati element *Evropske digitalne agende*.

2. Uvod

2.1 Digitalna kinematografija uporablja digitalno tehnologijo za distribucijo in predvajanje filmov v kinematografih. Digitalna tehnologija zajema: digitalno snemanje, digitalno postprodukcijo, izdelavo digitalne izvorne kopije (*Digital Cinema Distribution Master*, DCDM), predvajanje digitalnih filmov (standard DCI), za katero se lahko uporabljata dve ravni ločljivosti: 2K in 4K. Sistem digitalne kinematografije mora zagotoviti kar največjo kakovost slike in zvoka.

2.2 Distribucija digitalnih filmov njihovim distributerjem omogoča precejšen prihranek. Distribucija 80-minutnega klasičnega filmskega traka stane od 1 500 do 2 500 dolarjev. Če to vsoto pomnožimo z milijoni kopijami, dobimo neverjeten znesek. V digitalnem formatu in z največjim prenosom 250 Mb na sekundo se lahko navaden film shrani na trdi disk z zmogljivostjo samo 300 Gb in z zelo omejenimi stroški, pri čemer ne gre pozabiti, da je z digitalnim nosilcem filma lahko ravnati, ga hraniti in prevažati, poleg tega pa ga je še moč ponovno uporabiti (vir: Wikipedija).

2.3 Predvajanje digitalnega formata (digitalna kinematografija) ne more obstajati brez filmske produkcije, ki pa zaostaja s prilagajanjem snemalne opreme digitalnemu sistemu. Potrebna bodo posebna finančna sredstva, da bi premagali dosednji zaostanek in v primerjavi s konkurenco hitro napredovali.

Danes smo v precej paradoksalni situaciji, saj skušamo ustvariti mrežo digitalnih kinematografov, čeprav večina filmskih producentov za predvajanje svojih filmov uporablja celuloidni film.

Podobno je na področju filmov formata 3D, na katerem distributerji ali predvajalci evropskim državljanom za nekaj evrov dražjo vstopnico prodajajo slab nadomestek, ki ne ustreza digitalnim standardom kakovosti. Dokler izvirna digitalna kopija ni digitalno tudi posneta, ne moremo govoriti o dejanskem digitalnem predvajanju. Film *Avatar*, na primer, je bil posnet v tehnologiji 3D, kar pojasnjuje navdušenje milijonov gledalcev.

3. Predhodni pogoji

3.1 Komisija v svojem sporočilu obravnava več ključnih pojmov, pomembnih za oblikovanje skupnega evropskega kulturnega prostora, pri čemer izhaja iz načela, da mora proces digitalizacije potekati po načrtu, spremljati pa ga mora nujna finančna podpora.

3.1.1 EVROPSKA AGENDA ZA KULTURO se na najvišji ravni ukvarja s promocijo evropske kinematografije kot gonilne sile oblikovanja evropskih identitet in zблиževanja kultur v Evropski uniji.

3.1.2 EVROPSKA DIGITALNA AGENDA je ena od sedmih vodilnih pobud strategije Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast, na enotnem digitalnem trgu.

3.1.3 Enotni trg je os, ki kljub vsem težavam zagotavlja prost pretok kulturnih vsebin, družbenih odnosov in komercialnih storitev prek notranjih meja Unije, s tem pa evropskim državljanom omogoča, da v celoti izkoristijo prednosti digitalne dobe z oblikovanjem enotnega digitalnega trga.

3.1.4 Konvencija Unesca o zaščiti in spodbujanju raznolikosti kulturnega izražanja, ki jo je Evropska unija ratificirala leta 2006, je izjemno koristna za opredelitev nujnih ukrepov: to je ambicija, ki jo mora Evropska unija v celoti uresničiti pri digitalizaciji kinematografov.

3.1.5 Zelena knjiga *Izkoriščanje potenciala kulturnih in ustvarjalnih industrij*. Kulturna in ustvarjalna industrija nista pomembni le zaradi neposrednega prispevka k BDP, temveč tudi zaradi spodbujanja gospodarskih in družbenih inovacij v številnih drugih sektorjih.

3.1.6 Program **MEDIA 2007** je obsežen program, ki zajema tudi usposabljanje strokovnjakov evropske avdiovizualne industrije. Njegov cilj je pomagati delavcem v tem sektorju, da se prilagodijo evropski in mednarodni razsežnosti avdiovizualnega trga, pri čemer spodbuja vseživljenjsko učenje in uporabo novih tehnologij.

3.1.7 Manjka pa financiranje za digitalizacijo majhnih kinematografov, zlasti na podeželju. Za to bi bilo treba uporabiti strukturne sklade, doseči ustrezno sofinanciranje države in zagotoviti, da je jamstveni sklad za produkcijo MEDIA bolj dosegljiv za predvajalce.

4. Analiza stanja

4.1 Digitalna revolucija sproža politična vprašanja na regionalni, nacionalni in evropski ravni, in sicer o:

— konkurenčnosti in razširjanju evropskih del,

— pluralizmu ter jezikovni in kulturni raznolikosti.

Ni dvoma, da morajo vsi akterji EU skupaj analizirati ta vprašanja ter jih rešiti enako in pravično.

4.2 Glede pomoči oblasti držav članic je moč opaziti, da je bila do zdaj finančna podpora omejena na kinematografsko ustvarjanje in produkcijo, kar je po našem mnenju sicer pohvale vredno in popolnoma nujno za spodbujanje kinematografske kulture v različnih državah, če bomo pri tem prešli tudi na digitalno produkcijo.

4.3 Komisija je v svojem sporočilu sicer poudarila nujnost dodatne finančne pomoči tako za izdelavo izvirne kopije (*master*) kot za namestitev digitalnih platen, da bi filme lahko predvajali čim večjemu številu gledalcev, pod pogojem, da se financira premestitev posameznikov, ki bi zaradi zamenjave tehnologije izgubili delovno mesto.

4.4 Dokument zastavlja tudi vprašanje obsežnega vključevanja distributerjev in predvajalcev, kar je nujen pogoj za zagotovitev razširjanja evropskih del in raznolikosti evropske kinematografije. Dejstvo, da so distributerji tudi filmski producenti, ne bi smelo predstavljati težav, če cena vstopnice ni previsoka. Dobro bi bilo izkoristiti njihovo podjetniško miselnost, ki bi lahko koristila nacionalni ali evropski digitalni kinematografiji.

4.5 Evropska komisija in države članice so spomladi 2008 sprožile dolgoročno pobudo in ustanovile skupino izvedencev za digitalno kinematografijo. Na razpravah se je pokazala potreba po alternativni obstoječemu modelu pristojbine za virtualni film (*Virtual Print Fee*, VPF), izkazalo pa se je tudi, da bosta za zagotovitev digitalizacije potrebni državna pomoč in finančna podpora Evropske unije.

4.6 „Vlagatelji posredniki“ financirajo nabavo digitalne opreme za kinematografe. Distributer mora ob prvem predvajanju digitalnega filma povrniti ta sredstva (pristojbina VPF), ki se dejansko vrnejo v nabavo digitalne opreme.

4.7 V Sporočilu je naštetih nekaj primerov financiranja, ki dajejo misliti, da je vlak digitalizacije trdno na svojih tirih, vendar zaenkrat še nimamo konkretne predstave o njegovi hitrosti, učinkovitosti, stabilnosti opreme in predvsem o obsegu te zvezne mreže digitalnih kinematografov, enega od stebrov uresničevanja enotnega trga, ki želi zajamčiti pametno, trajnostno in vključujočo rast.

4.8 Javno posvetovanje, ki ga je Evropska komisija začela 16. oktobra 2009 o priložnostih in izzivih evropske kinematografije v digitalni dobi, je prineslo več kot 300 odgovorov predvajalcev, distributerjev, producentov, prodajnih zastopnikov, filmskih agencij, strokovnih agencij in podjetij za digitalne storitve.

4.9 Če naj bo projekt uspešen, je Odbor mnenja, da je treba tovrstno dolgoročno spremljanje prilagoditi veliki raznolikosti pokrajine, ki predstavlja evropske kulturne vsebine.

4.10 V zgodovini se je morala kinematografija soočiti s številnimi izzivi, kot so bili nemi film, *Technicolor*, sistem *Dolby Sound* itd. Veliki izziv sedanjega časa je digitalna revolucija.

4.11 Odbor poudarja, da digitalizacija prinaša tudi precejšnje tehnične in finančne izzive, povezane s shranjevanjem, dolgoročnim ohranjanjem in dostopom, česar Komisija v svojem sporočilu ne obravnava. Dolgoročno ni nobenega načrta za digitalno shranjevanje, niti postopka, ki bi se izkazal za učinkovitega pri shranjevanju digitalnih vsebin na dolgi rok za uporabo v prihodnosti. Mediji za digitalno shranjevanje imajo krajšo življenjsko dobo od filma, stroški so veliko večji, digitalna vsebina pa bo eksponentno naraščala. Obenem se postavljajo tudi vprašanja dostopa, izvirnosti in avtentičnosti.

4.12 Odbor priporoča, da se teh izzivov lotimo z organizacijo sodelovanja v sektorju, v katerega bi se vključile vse udeležene strani, da bi oblikovali ustrezne sisteme shranjevanje in arhiviranja, opredelili skupne standarde in se odločili za trdno in zanesljivo financiranje. Priporočila glede skladnega okvira za digitalno shranjevanje in arhiviranje se nanašajo predvsem na zajamčen dostop za obdobje 100 let, ukrepe za preprečevanje dolgih obdobij pomanjkanja ali finančnih težav, zmogljivosti za izdelavo kopij, da bi pokrili prihodnje distribucijske potrebe, vprašanje kakovosti slike in zvoka, ki je enaka izvorniku ali ga prekaša, pa tudi na zaščito pred odvisnostjo od negotovih tehnoloških platform.

4.13 Komisija v Sporočilu omenja možnost, ki jo ponuja digitalna distribucija: da se zajamči preživetje kinematografskih arhivov in se lahko pozneje v velikem obsegu distribuirajo filmske klasike, ki bi zaradi zastarele tehnologije lahko utonile v pozabo.

4.14 Digitalizacija sicer omogoča občutno zmanjšanje stroškov produkcije in postprodukcije. Digitalno izvirno kopijo (*Digital Source Master*, DSM) bi tako lahko uporabili na več področjih, kot so film, video na zahtevo (VOD), DVD in digitalna televizija.

4.15 Digitalna distribucija ima še eno bistveno prednost: olajšuje prehod fizičnih, kulturnih, predvsem pa jezikovnih meja, saj preprosto predstavi originalni film, preveden v jezike držav, v katerih bo predvajan. Vse več DVD-jev že ima podnapise v več jezikih.

4.16 Digitalni postopek režiserju filma tudi omogoča, da do zadnjega trenutka nadzira kakovost digitalne izvirne kopije (slike, posebni učinki, svetloba, glasba, zvočni učinki itd.).

4.17 Odbor pozdravlja prizadevanja Evropske komisije, da bi spodbudila države članice, ki podpirajo svojo kinematografsko produkcijo, da izkoristijo priložnosti, ki jih ponuja digitalna distribucija, ter se s sodelovanjem v tej digitalni revoluciji spopadejo z izzivom zajamčiti prihodnost digitalne kinematografije, s katero večkulturna raznolikost postaja dosegljiva državljanom EU.

4.18 EESO poudarja potencial, ki ga ima sektor na področju zaposlovanja, in posebnost delovnih mest, ki jih ponuja. Bistveno je danes vlagati v človeške vire, da bi zagotovili uspešno širjenje digitalne kinematografije v Evropi, ki bo zajamčila prihodnost kakovosti in posebnosti evropske kinematografske industrije. Pomembno je tudi čim bolj zmanjšati (na primer z ustreznimi ukrepi usposabljanja in zamenjav) socialne stroške, povezane z digitalnim prehodom, kot je izguba delovnih mest kinooperaterjev in/ali laboratorijskih tehnikov.

4.19 Člen 3(1)(c) Sklepa o programu MEDIA 2007 določa usposabljanje strokovnjakov, ki vnaprej upošteva uporabo digitalnih tehnologij pri produkciji, postprodukciji, distribuciji, trženju in arhiviranju evropskih avdiovizualnih programov. Program MEDIA 2007 bi bilo treba preučiti in razširiti, da bi prednostno obravnaval in zadovoljil nove zahteve, poleg že opredeljenih.

4.20 Program MEDIA 2007 spodbuja tudi drugi vidik digitalne kinematografije, distribucijo in razširjanje (člen 5).

4.21 Dodatni vir financiranja je lahko državna pomoč, dodeljena v skladu s členom 107(3)(d) PDEU. Kot je razvidno iz konteksta, so primeri precej številni.

4.22 Standardizacija: leta 2002 je šest pomembnejših ameriških produkcijskih hiš določilo vrsto tehničnih specifikacij za digitalno kinematografijo: *Digital Cinema Initiative* (DCI).

4.23 Društvo filmskih in televizijskih tehnikov (*Society of Motion Picture and Television Engineers*, SMPTE) je julija 2005 te specifikacije objavilo, nato pa jih sprejelo kot standarde digitalne kinematografije. Mednarodna organizacija za standardizacijo (ISO) jih je potrdila za mednarodne standarde. Komisija namerava leta 2011 sprejeti z zanimanjem pričakovano priporočilo za spodbujanje posebnih evropskih standardov za evropsko digitalno kinematografijo.

4.24 V primerjavi z ZDA je v Evropi odstotek kinematografske produkcije, posnete v digitalnem formatu ali katere postprodukcija je digitalna, zaskrbljujoče majhen. Za tem

velikim tekmecem močno zaostajamo. Naslednji primer je zgovoren: od vseh digitalnih filmov, predvajanih v Franciji (30 filmov leta 2007, 50 leta 2008), jih je bilo 35 severnoameriške produkcije, 10 evropske produkcije in 5 neodvisne produkcije.

4.25 Če ne bomo podpirali tudi evropske produkcije digitalnih filmov, bodo naša prizadevanja za razvoj digitalnih kinematografov pomenila le „vrv okrog vratu“ evropske kinematografske ustvarjalnosti in vdajo pred tujo digitalno produkcijo.

4.26 Če bo ta obsežen evropski program neuspešen, bo digitalna kinematografija pomenila smrt ideje o evropski koheziji, ki temelji na večkulturni sestavi evropskih vsebin.

4.27 Nauk: evropska digitalna kinematografija mora veliko nadoknaditi.

V Bruslju, 15. junija 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON
